

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет фінансів

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота
з економічної теорії
на тему:
«Інфляція в Україні: аналіз динаміки і фактори впливу»

Студентки 2 курсу групи ФСГ-21

Куриленко Н. В.

Науковий керівник: проф., д. с.-г. н.

Гайда Ю. І.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль – 2017

План

Вступ

1. Теоретичні аспекти інфляції та причини її виникнення.
2. Аналіз і оцінка динаміки інфляційних процесів в Україні.
3. Антиінфляційна політика. Напрями оптимізації та регулювання інфляційних процесів.

Висновки

Список використаних джерел

Зміст

Вступ.....	4
1. Теоретичні аспекти інфляції та причини її виникнення.....	6
2. Аналіз і оцінка динаміки інфляційних процесів в Україні.....	12
3. Антиінфляційна політика. Напрями оптимізації та регулювання інфляційних процесів.....	19
Висновки.....	22
Список використаних джерел.....	24

Вступ

Актуальність дослідження. Інфляція – поняття, яке ми зустрічаємо всюди: у соціальних мережах, в новинах, в газетах, пересічних розмовах... А чому? Тому, що вона стала на сьогоднішній день однією з найбільш гострих і актуальних проблем сучасності. Інфляція тісно пов'язана з порушенням макроекономічної рівноваги, тому її наявність є дещо негативним явищем для економіки. Поки що немає такої країни, яка б ні разу не боролася з інфляцією. І наша держава теж не виняток.

Відколи Україна здобула незалежність, з того часу її супроводжують інфляційні процеси, хоча спочатку вони й мали прихований характер. З часом інфляція стала хронічним явищем – «хворобою економіки», «ліки» від якої потрібно шукати терміново. І на сьогоднішній день, через важке становище України та воєнні конфлікти на Сході, інфляційні процеси несуть за собою негативні соціально-економічні наслідки і поступово стають масштабною загрозою для розвитку нашої держави. Саме тому актуальність питання виникнення, усунення та запобігання інфляції залишається на дуже високому рівні. І не зважаючи на те, що ця проблема неодноразово досліджувалася багатьма вченими, все ж чергові пошуки її вирішення зайвими ніколи не будуть.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Явище інфляції досліджувалося багатьма вченими, які намагалися визначити ефективні шляхи боротьби з інфляційними процесами. От, до прикладу, Дж. М. Кейнс вперше проаналізував інфляцію як елемент макроекономічної теорії, а М. Фрідман пояснював явище інфляції, як безперервне зростання цін, що всюди виступає як грошовий феномен. У загальному, теоретична основа вивчення інфляції складається з праць таких визначних класиків економічної науки, як А. Маршалла, І. Фішера, Д. Рікардо, А. Пігу, Д. Юма. Серед зарубіжних науковців, які працюють над розробкою основ антиінфляційної політики, потрібно виділити П. Самуельсона, Г. Глена, К. Макконелла, Р. Дорнбуша, Дж. Сакса і В. Нордхауса. З вітчизняних та російських науковців можна назвати А. Гальчинського, В. Беседіна, А. Гриценка, Т.

Кричевську, А. Савченка, О. Кузнецову та ін. Але попри велику кількість досліджень багатогранного явища інфляції, питання її сутності і причин виникнення все ж таки залишається відкритим, бо для кожної економіки притаманні різні ознаки і риси інфляції. Тож цей процес потрібно вивчати поетапно: спочатку в певній економічній ситуації, потім у розрізі окремої країни і лише тоді в цілісній сукупності різних економік.

Об'єктом дослідження є інфляція в Україні, як макроекономічне явище і методи її стабілізації.

Предметом дослідження є чинники та фактори, що призводять до виникнення та розвитку інфляційних процесів в економіці країни.

Метою дослідження є аналіз динаміки та визначення причини і наслідків інфляційних процесів, а також шляхи оптимізації та покращення економічної ситуації в умовах інфляції в Україні.

Для досягнення визначеної мети потрібно виконати такі **завдання**:

- 1) розкрити сутність та зміст поняття інфляції, висвітлити її основні типи;
- 2) проаналізувати тенденції інфляційних процесів в Україні за період з 2014 р. по 2017 р.;
- 3) дослідити іноземний досвід боротьби з інфляцією та можливості його запозичення для України;
- 4) визначити можливі напрями подолання інфляції, шляхи оптимізації і регулювання інфляційних процесів.

1. Теоретичні аспекти сутності інфляції та причини її виникнення

Інфляція (англ. inflation) – порушення процесу загального відтворення, що проявляється у переповненні сфери обігу грошовими знаками понад реальні потреби та в їх знеціненні. Вона знижує рівень життя трудящих, загострює економічні та соціальні суперечності, призводить до загального підвищення цін [1, с. 22]. Якщо говорити простими словами, то інфляція – це процес знецінення паперових грошей, що супроводжується ростом цін та зниженням купівельної спроможності грошової одиниці.

Існує декілька підходів до визначення інфляції. Згідно з першим інфляція – це економічне явище, що характеризується зростанням цін. Але є відмінності у визначенні того, чи всяке зростання цін можна вважати інфляцією. Такі економісти як Гришин І. та В. Найд'юнов вважають, що будь-яке зростання цін є інфляцією [2, с. 16]. Проте деякі вчені переконані, що інфляція – це зростання цін, яке викликає відповідне обернено пропорційне зниження купівельної спроможності грошей. Такої думки, наприклад, дотримується С. Панчишин [3, с. 329]. В свою чергу, М. Озель інфляцію коментує як зміну цін на товари споживчого ринку, тобто, він вважає, що інфляція і зміна цін споживчого ринку – поняття тотожні [4].

Дехто з вчених у своїх визначеннях інфляції вказують причини, що викликають інфляцію. Наприклад, І. А. Трахтенберг стверджував, що інфляція не є тотожною будь-якому зростанню цін, а викликається господарськими процесами, які пов'язані з переповнюванням сфери обігу грошовою масою, недовірою до уряду, надмірним попитом на золото [5, с. 37].

М. І. Савлук вважає, що інфляція - це тривале і швидке знецінення грошей внаслідок надмірного зростання їх маси в обороті. Цих самих принципів дотримується Климко Г. Н. [6, с. 412]. З такою точкою зору не можна повністю погодитися, адже причиною виникнення інфляції може бути не тільки збільшення маси грошей в обігу, але й інфляційні сподівання, зниження курсу національної грошової одиниці та інше. Але все ж таки на питання, що саме може викликати прискорення інфляції, досі не має однозначної відповіді.

Отже, інфляційні процеси негативно впливають на всі аспекти життя суспільства. З якого боку б не розглядалась інфляція, вона руйнує заощадження фізичних і юридичних осіб, знецінює результати праці людей, знищує грошову систему, сприяє «витіканню» грошей закордон, послаблює національну грошову одиницю, перешкоджає зростанню економіки. Вона, як бачимо, торкається всіх сфер людського життя, і це втручання не несе зі собою позитивних наслідків.. Інфляція так, чи інакше пов'язана з великими втратами у сфері національних фінансів. Це втрати від вигоди інвестування у реальний сектор економіки, яку було втрачено. Ситуація нестабільних цін зумовлює завищення відсоткових ставок по фінансових активах, а це, у свою чергу, призводить до відходу капіталу з реального у фінансовий сектор. Капітал працює на спекулятивне зростання цін активів у фінансовому секторі, а не на збільшення економічного зростання і добробуту суспільства. Внаслідок цього бачимо падіння інвестицій в реальний сектор і подальше скорочення випуску продукції [7, с. 68].

Крім інфляції, мають місце також визначення поняття «дефляція» і «дезінфляція». Дефляція – це ситуація безперервного зниження загального рівня цін на товари. В свою чергу, дезінфляція – це уповільнення темпів інфляції.

За темпами інфляції розрізняють повзучу, помірну, галопуючу і гіперінфляцію.

Повзуча інфляція – це стан в економіці, за якого маса грошей в обороті прискорюється без значного підвищення цін. У випадку повзучої інфляції динаміка зростання цін є зовсім невеликою – однозначне число, наприклад 4-7% на рік.

Помірна інфляція дещо відрізняється від повзучої. Вона може стати відчутною для економічних суб'єктів. Але розміри цього типу інфляції не перевищують 10% на рік. При помірній інфляції підприємці можуть вдаватися до певного підвищення цін на свої товари, відповідно, покупці починають нести додаткові витрати. Саме тому така інфляція з часом може призвести до порушення рівноваги на ринку.

Галопуюча інфляція – зростання цін сягає близько 10-50% на рік. Вона характеризується непередбачуваним і досить швидким зростанням цін. Це, у свою чергу, негативно впливає на всю економіку [8, с. 59].

Гіперінфляція – це зростання цін більш ніж на 100%. Ця стадія характеризується втратою грошима своїх функцій, зникненням купюр низьких номіналів, а також поширенням бартерних операцій. Вона є найбільш згубною для економіки країни, адже всі люди масово хочуть позбутися наявних грошей і придбати побільше товарів і послуг. Тобто знову відбуваються «виливи» грошей в економіку, які загострюють наявну інфляцію [8, с. 60].

Ще інфляція може бути відкритою і прихованою.

Відкрита інфляція розвивається вільно і ніким не стримується, а прихована, як правило, передбачає здійснення державних заходів, спрямованих на безпосереднє стримування доходів населення і зростаючих цін.

Розрізнять інфляцію також за місцем її розповсюдження:

- локальна інфляція (відбувається ріст цін в межах однієї країни);
- світова інфляція (відбувається ріст цін в багатьох країнах світу).

Варто згадати ще про види інфляції: інфляція попиту і пропозиції.

Інфляція витрат, або пропозиції, виникає тоді, коли є тиск на ціни і коли зростають виробничі витрати. В якості прикладу можна розглянути гіперінфляцію в Україні, що мала місце у 1992 – 1994 роках. Вона призвела до жахливих наслідків: підняття цін за електроенергію (особливо імпорту), поширення страйків (шахтарів, працівників електротранспорту), падіння рівня виробництва багатьох підприємств (на 10-20%).

Інфляція попиту виникає у результаті тиску на ціни з боку грошей, тобто коли банки формують велику пропозицію. Її ще називають монетарною інфляцією. Вона теж є дуже небезпечною, адже в країні формується надлишковий попит і це призводить відповідно до зростання цін.

Також існує збалансована і незбалансована інфляція. При збалансованій інфляції помірно зростають ціни на всі товари і послуги, а при незбалансованій ціни можуть зростати по- різному на різні види товару [9].

Для вимірювання рівня інфляції використовують низку показників, серед яких: темп інфляції, індекс споживчих цін, норма інфляції, темпи зростання та приросту інфляції, індекс Пааше, індекс Ласпайреса.

Темп інфляції – це темп зростання загального рівня цін протягом певного періоду часу, виражений у відсотках. Він дає змогу побачити, як змінилася інфляція за певний період (прискорилося чи сповільнилося). Темп інфляції можна виміряти таким чином:

$$\text{Темп інфляції} = \frac{I_t - I_{t-1}}{I_{t-1}} * 100\%, \quad (1)$$

де I_t – індекс споживчих цін в досліджуваному році;

I_{t-1} - індекс споживчих цін в базовому році.

Індекс споживчих цін (ІСЦ, англ. CPI — Consumer Price Index) характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари і послуги, які купує населення для споживання. Він є показником, що характеризує зміну вартості визначеного набору споживчих товарів та послуг у поточному періоді до його вартості у базовому періоді. Індекс цін визначається так:

$$I = \frac{P_t}{P_b} * 100\%, \quad (2)$$

де P_t – рівень цін у певний період t ;

P_b – рівень цін у базовому періоді [10, с.164].

Індекс цін Пааше показує зміну цін звітного періоду порівняно з базисним щодо товарів, які були реалізовані у звітному періоді. Тобто цей індекс показує на скільки подешевшали або подорожчали товари. Індекс цін Пааше можна визначити за такою формулою:

$$I_p = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_1}, \quad (3)$$

де p_1 – ціни поточного періоду;

p_0 – ціни базового періоду;

q_1 – обсяг виробництва у поточному періоді.

Індекс цін Ласпейреса показує, на скільки змінилися ціни у звітному періоді в порівнянні з базисним, але тільки на ті товари, що були реалізовані у базисному періоді. Інакше кажучи, цей індекс показує у скільки товари базисного періоду стали дорожчими, чи дешевшими через зміни цін у звітному періоді. Індекс Ласпейреса можна визначити так:

$$I_l = \frac{\sum p_1 q_0}{\sum p_0 q_0}, \quad (4)$$

де q_0 – обсяг виробництва у базовому періоді [10, с. 165].

Якщо розглядати інфляцію в цілому, то можна стверджувати, що головною рисою сучасної інфляції є її сталість. Відколи Україна вдалася до переходу від планово-розподільчої економічної системи до ринкової, відтоді проблема інфляції постійно наростала і набувала все гострішого вигляду. В Україні існують певні закономірності розвитку інфляції: с

– суб'єкти господарювання та населення очікуючи початок прояву інфляційних процесів, вдаються до дій, що допоможуть зберегти їхні кошти від знецінення, а це призводить до розширення інфляційних меж;

– відсутні будь-які побоювання щодо збільшення інфляції та початку наростання інфляційних процесів, більшість громадян стають схильними до нагромадження власних коштів і це у майбутньому також спричиняє розвиток інфляційних процесів;

Для населення України притаманні страх та паніка щодо знецінення національної валюти, у зв'язку з фінансовою та політичною нестабільністю, яка існує в державі. Як наслідок, люди зберігають кошти в іноземній валюті (долари, євро), що спричиняє зростання курсу наведених валют та спекуляції із ними. Зростання інфляційного рівня в Україні ще постійно посилюється через незбалансованість доходів та витрат у бюджеті держави, через використання запозичень всередині держави, що призводить до збільшення грошової маси і підвищення цін.

Також, можна простежити взаємозв'язок економічних циклів з розвитком інфляційних процесів. До прикладу, у 1999-2004 рр. мала місце стадія поживлення у економіці нашої країни, яка супроводжувалася відносно стійкою інфляцією. У 2004-2007рр. стадія зростання в економіці (збільшення рівня відсоткових ставок, рентабельності у виробництві) розвивалася паралельно з помірною інфляцією, яка поступово зростала. Це, відповідно, означало закінчення фази зростання і початку рецесії. Наступний період в економіці – період рецесії у 2008-2009 рр. (збільшення вартості активів та капіталу) супроводжувався стрибкоподібною інфляцією. Починаючи з 2010 року відбувається стадія депресії, для якої характерна низька інфляція, що почала стрімко зростати з 2015 року [11]. На даний час інфляція в Україні теж присутня, і навіть на дуже високому рівні. Ціни невпинно ростуть, національна грошова одиниця знецінюється, інфляційні процеси прогресують.

Вберегтися від інфляції фактично неможливо, але можна вживати певних заходів для її пом'якшення і передбачення. Для цього існує таке поняття як інфляційне прогнозування. У стабільній економіці на сьогоднішній день дещо зменшується роль інфляційного прогнозування як методу державного регулювання інфляцією, а більш ефективним методом стає інфляційне таргетування (цільове управління).

Отож, проблема інфляції є досить дискусійною у всіх сферах і колах суспільного життя. Тому рівень її актуальності не зменшується навіть під тією умовою, що безліч представників різних економічних шкіл, науковців та економістів досліджували і досі досліджують явище інфляції. Постій пошук правильного розуміння природи виникнення інфляційних процесів дозволить ефективно застосовувати необхідний інструментарій адаптивної чи антиінфляційної політики.

2. Аналіз і оцінка динаміки інфляції в Україні

В Україні інфляційні процеси спостерігаються від початку її становлення на шлях незалежності. Відомо, що в певний час інфляція була руйнівною, а в інших моментах – помірною. Основним показником інфляції в державі є коефіцієнт інфляції, або індекс споживчих цін, який характеризує загальну зміну цін на товари і послуги у поточному періоді у порівнянні з минулим (табл. 1).

Таблиця 1

Індекси споживчих цін у 2014-2017 рр., %(до попереднього місяця)

	2014	2015	2016	2017
Січень	100,2	103,1	100,9	101,1
Лютий	100,6	105,3	99,6	101,0
Березень	102,2	110,8	101,0	101,8
Квітень	103,3	114,0	103,5	100,9
Травень	103,8	102,2	100,1	101,3
Червень	101,0	100,4	99,8	101,6
Липень	100,4	99,0	99,9	100,2
Серпень	100,8	99,2	99,7	99,9
Вересень	102,9	102,3	101,8	102
Жовтень	102,4	98,7	102,8	101,2
Листопад	101,9	102,0	101,8	
Грудень	103,0	100,7	100,9	
За рік	124,9	143,3	112,4	

Джерело: автор склав самостійно на основі [12].

Аналізуючи індекси споживчих цін у 2014-2016 рр. з таблиці 1, можемо побачити, що за останні 4 роки найвищі темпи інфляції в Україні спостерігались протягом 2015 року і становили відповідно 143,3% за рік, що пояснюється кризовими явищами в економіці. Пік інфляції за наведені роки мав місце у квітні

2015 року. Після такої споживчої інфляції (60,9% у річному вимірі) сформувалася стійка тенденція до її уповільнення – у серпні річний приріст індексу споживчих цін знизився до 52,8%, у місячному вимірі другий місяць поспіль зафіксовано дефляцію. Покращенню на споживчому ринку сприяли: відносна стабільність на валютному ринку та подальше зменшення залишкових ефектів девальвації гривні, проведення достатньо жорсткої монетарної та фіскальної політики, стриманий споживчий попит, зниження цін на зовнішніх продовольчих та сировинних ринках. Промислова інфляція також уповільнилася – до 33% у річному вимірі [13, с. 48].

У 2016 році почалося сповільнення інфляції насамперед завдяки послабленню фундаментального інфляційного тиску. Насамперед, це було пов'язано зі стабілізацією ситуації на валютному ринку, якої вдалося досягти за допомогою введення жорстких адміністративних обмежень. НБУ сприяв стабілізації попиту на іноземну валюту і обмежив її необґрунтований вплив з України. Відповідно звузилися коливання обмінного курсу, а це сприяло зниженню інфляційних очікувань населення. Також, свою роль зіграла і відносно жорстка монетарна та фіскальна політика, з боку Національного банку та уряду.

Починаючи з січня 2017 року споживча інфляція очікувано почала прискорюватися. За даними НБУ тільки за січень ціни збільшилися на 1,1%. Інфляція продовжувала поступово наростати, потім уповільнилась у квітні 2017 року і знову почала зростати. У липні вона уповільнилася у місячному вимірі завдяки сезонному зниженню цін на плодоовочеву продукцію і одяг та взуття. У вересні прискорилося і в жовтні знову уповільнилося.

Можна виокремити індекс споживчих цін по групах на товари і послуги, що відображено у табл. 2.

Аналізуючи дані таблиці, можна сказати, що у 2014 році індекс споживчих цін був найвищим на категорію «Транспорт» –141,6%, а у 2015 році на цю категорію припало дещо менше відсотків – 120,4%. Найвищий індекс у 2015 році – 203,0% – припав на категорію «Житло, вода, електроенергія, газ та інші

види палива», а у 2014 році індекс споживчих цін на цю категорію становив 134,3%.

Таблиця 2

Індекс споживчих цін по групах на товари і послуги

Групи товарів і послуг	2014	2015	2016
Продукти харчування та безалкогольні напої	124,8	141,5	103,3
Алкогольні напої, тютюнові вироби	125,9	122,7	122,5
Одяг і взуття	114,5	135,0	105,5
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	134,3	203,0	147,2
Предмети домашнього вжитку, побутова техніка	127,9	136,0	104,2
Охорона здоров'я	130,00	129,1	107,8
Транспорт	141,6	120,4	111,4
Відпочинок і культура	124,8	137,9	104,5
Освіта	104,7	124,2	113,7
Ресторани і готелі	114,0	123,3	111,0
Різні товари і послуги	124,5	131,4	105,8

Джерело: автор склав самостійно на основі [12].

Щоб детальніше проаналізувати індекс споживчих цін на товари і послуги у 2016 році розглянемо діаграму (рис. 1).

Згідно з наведеною діаграмою, на житло, воду, газ та електроенергію припадає, як і в 2015 році, найбільша частка у відсотковому співвідношенні – 147,2%. Така ситуація мала місце тому, що починаючи із квітня 2015 року тарифи на комунальні послуги різко почали зростати і з початком нового, 2016 року, значних змін не відбулося; надалі простежувалась тенденція до зростання цін на комунальні послуги. Нижчий за рівнем індекс споживчих цін характерний для

категорії алкогольних напоїв та тютюнових виробів – 12,5%. І наступну позицію займає освіта – 113,7%.

Рис. 1. Індекс споживчих цін на товари і послуги у 2016 р., %

[автор побудував самостійно на основі попередньої таблиці]

Для детального дослідження інфляційних процесів в Україні протягом 2016 року ще можна розглянути темпи інфляції за регіонами, не враховуючи із 2014 року Автономну Республіку Крим (рис. 2) [12].

Аналізуючи наведену гістограму, можна побачити, що найвищий індекс споживчих цін припадає на Донецьку область (116,4%); друге місце займає Сумська область – 115,3%; і трішки менший відсоток індексу споживчих цін – 115,2 %, припадає на Полтавську область. Найменший індекс споживчих цін був відмічений у Вінницькій області і становив 110,7%. Це свідчить про найнижчий рівень інфляції в цій області у 2016 році. Станом на сьогоднішній день, ситуація дещо видозмінилася. За даними моніторингу, проведеного департаментом економічного розвитку, починаючи з січня 2017 року за індексом споживчих цін Житомирська область займає 1 місце серед інших областей України. Загальний

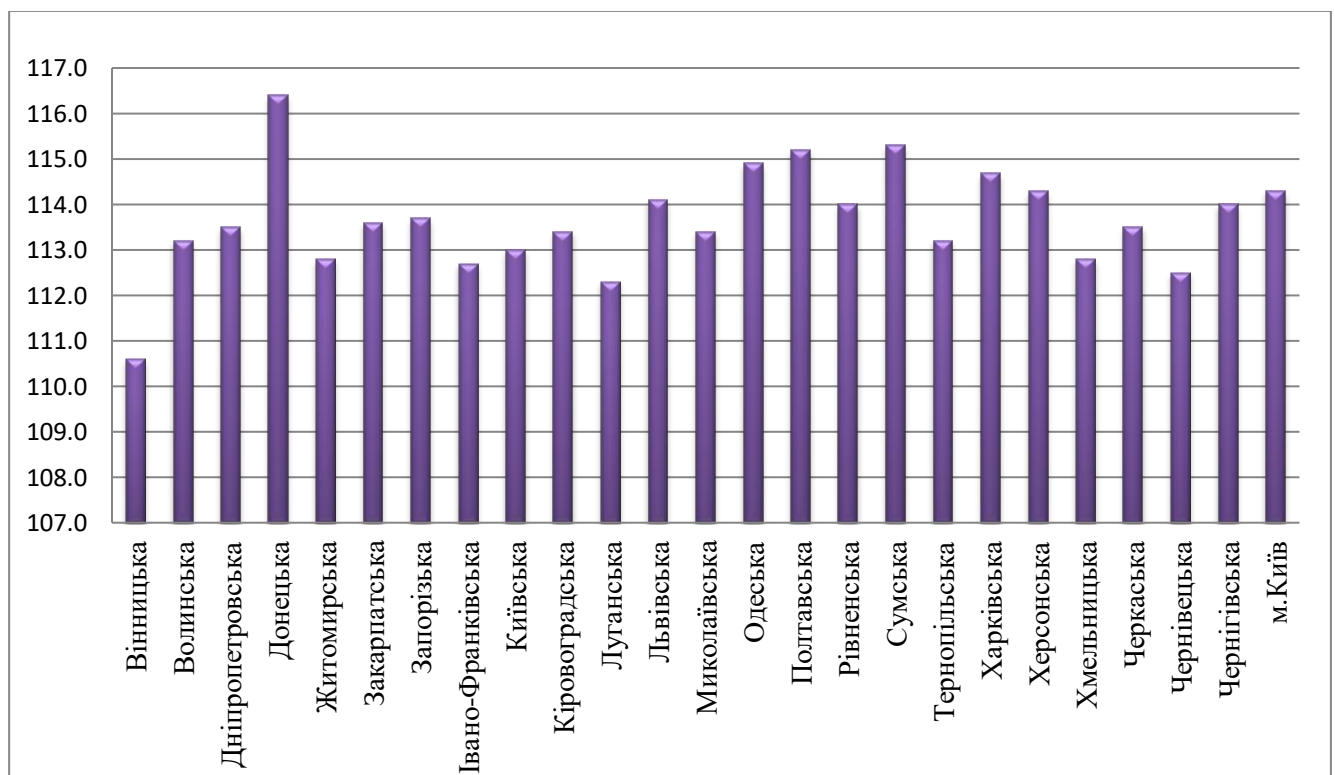
індекс споживчих цін в цілому по Житомирській області у січні 2017 року склав 100,7%, що на 0,4% менше, ніж по Україні (по Україні 101,1%), а також менший до показників Вінницької, Хмельницької, Київської і Рівненської областях, що показує таблиця 3.

Таблиця 3

Індекси споживчих цін по сусідніх регіонах у січні 2017 року

Область	Січень
Житомирська область	100,7
Київська область	101%
Рівненська область	101%
Хмельницька область	101,2%
Вінницька область	100,8%
Україна	101,1%

Джерело: автор склав самостійно на основі [14].

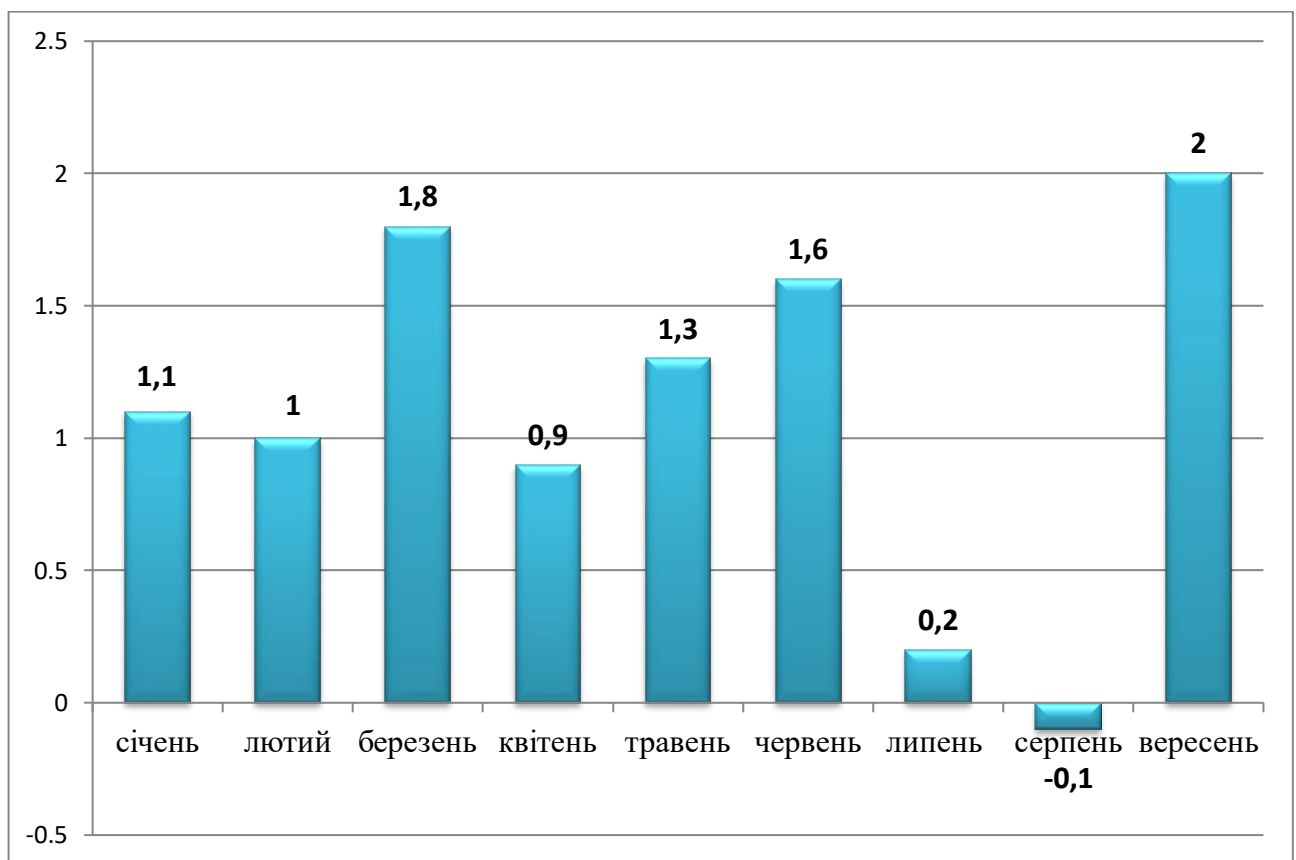

Рис. 2. Індекс споживчих цін по регіонах України у 2016 р., % (до попереднього року)

[автор побудував самостійно]

З початку січня 2017 року відбулося поступове прискорення інфляційних процесів. Це було очікуваним явищем та відбулося через збільшення виробничих витрат, зростання сировинних цін на світових ринках, у тому числі й на нафту та харчові продукти і послаблення гривні наприкінці 2016 року та в першій половині січня 2017 року. Також це безпосередньо пов'язано із політичною нестабільністю в державі та військовими діями на Сході країни. На рис. 3 відображено зміни, яких досить часто зазнавав показник рівня інфляції протягом 2017 року [12].

Рис. 3. Рівень інфляції в Україні за 2017 рік, %

[автор побудував самостійно]

У місяці січні 2017 року рівень інфляції становив 1,1%. Впродовж кожного місяця показник інфляції коливався, у місяці серпні навіть досягнув від'ємного значення, що говорить про стабілізацію цін. А станом на кінець вересня він збільшився і досягнув 2%.

Остання оцінка інфляції була проведена Національним Банком України у місяці жовтні цього року. За даними НБУ у жовтні 2017 року споживча інфляція

очікувано уповільнилась і становила 14,6% р/р. За місяць індекс споживчих цін зріс на 1,2%. Базова інфляція в жовтні становила 8.1% р/р (у місячному вимірі зросла на 1.2% м/м). Прискорилося зростання вартості послуг ресторанів та готелів, фінансових, страхових, медичних і туристичних послуг. Натомість сповільнилося зростання вартості послуг середньої освіти, ремонту побутових приладів, оренди житла тощо. Крім того, прискорилося зростання цін на продукти харчування. Зокрема високими темпами продовжили зростати ціни на м'ясні та молочні продукти, відповідні сирі продукти. Крім того, через послаблення курсу гривні до іноземних валют у жовтні незначно збільшилися темпи зростання цін на низку непродовольчих товарів, що переважно імпортуються (до 3.3% р/р), у тому числі на автомобілі, лікарські засоби, меблі та обігрівачі. Водночас подорожчання одягу та взуття уповільнилося (до 0.7% р/р). Відбулося уповільнення зростання цін на алкогольні напої (17.2% р/р), тютюнові вироби (39.4% р/р) та транспортні послуги (20.5% р/р). Ціни на паливо, як і очікувалось, прискорили зростання до 16.0% р/р (зросли на 4.4% м/м). Також знизилися темпи зростання цін у харчовій промисловості, але зросли ціни у добувній промисловості [13].

Таким чином, аналізуючи інфляційні процеси в Україні протягом 2014-2017 рр. можна стверджувати, що найвищий темп інфляції мав місце у 2015 році і становив 143,3%. У 2016 році ситуація стабілізувалася – рівень інфляції знизився до 112,4%, а починаючи з 2017 року темпи інфляції знову почали збільшуватися. Якщо розглядати індекс споживчих цін у розрізі, по групах товарів і послуг, то варто сказати, що у 2014 році найвищі ціни спостерігалися на транспорт, у 2015 і 2016 рр. – на комунальні послуги, що пов'язано із збільшенням тарифів на воду, газ та електроенергію. А протягом 2017 року досить часто змінювався показник інфляції і за останніми даними НБУ у жовтні індекс споживчих цін знову збільшився на 1,2%; це призвело до зростання цін майже у всіх галузях економіки, що не можна назвати позитивним результатом.

3. Антиінфляційна політика. Напрями оптимізації та регулювання інфляційних процесів

Дослідження взаємозв'язку інфляції і економічного зростання, що були проведені за останні 20 років показали, що інфляція має негативний вплив на середньо - і довгострокове зростання та перешкоджає ефективному розподілу ресурсів у суспільстві. Але штучне стримування інфляції, наприклад, шляхом обмеження державних витрат, може призвести до обмеження попиту населення. Та все ж таки якщо інфляція перевищує максимально допустимий рівень, то слід застосовувати заходи антиінфляційного регулювання.

Одним із найбільших економічних потрясінь після депресії 1930-х років стала світова криза в економіці 2008-2010 років. Вона висвітлила багато реально існуючих проблем економік в різних країнах світу. Сучасна світова криза зародилась у США і стрімко почала поширюватися на Велику Британію, потім завдала нищівного удару успішній економіці Ісландії. Серйозно постраждали майже всі країни Європи, потім криза стала відчутною і в інших державах. У зв'язку з особливостями кризи, у першу чергу найбільше постраждали країни-лідери світу, у яких добре розвинений фондовий ринок (США, Велика Британія, Японія, Німеччина), згодом криза вдарила по тих державах, у яких національна валюта не витримала тиску (Угорщина, Україна). Відчули втрати країни Балтії, але найгірше прийшлося країнам, що розвивалися (Пакистан). Уряди багатьох країн світу одразу ж почали приймати заходи антикризового регулювання, які були орієнтовані на підтримку та стабілізацію фінансових систем із метою пожвавлення кредитування реального сектора економіки та розширення внутрішнього попиту [15, С. 23]. З 2010 року для виходу із кризи почали використовувати заходи державного стимулювання попиту і зниження податкового навантаження (план Б.Обами, план Г.Брауна).

Найбільші антикризові бюджети були прийняті в США, Китаї, Великобританії. Вони включали податкові пільги, розширені соціальні програми для підтримки населення. Ресурсами, які були використані для цього виступали

бюджетні кошти, міжнародні валютні резерви, кошти стабілізаційних фондів та позики різних міжнародних фінансових організацій.

Антиінфляційна політика Сполучених Штатів Америки: громадянам і підприємцям зі сфери бізнесу були надані податкові пільги на суму 287 млрд. дол. [16]. Однією з цілей даного заходу стало відновлення купівельної спроможності американців. Ще була створена програма підтримки американської банківської системи – виділено в якості кредитів \$2 трлн.. Очікуваним результатом фінансових вливань стало зниження рівня безробіття.

Антиінфляційна політика Німеччини: було прийнято найбільший серед провідних країн антикризовий бюджет – 100 млрд. дол. Такі дії стали цілком зрозумілим, тому що лєвова частка економіки Німеччини зорєнтована на зовнішні ринки. Також підприємства забезпечено податковими пільгами, знижено податок з доходів з 15% до 14% і запроваджено одноразові виплати громадянам із дітьми. Всі наведені заходи розраховувалися на підвищення внутрішнього попиту [16].

Антиінфляційна політика Великобританії: було проведено націоналізацію провідних фінансових груп, і найбільшого британського банку. Відбулося пониження облікової ставки, надання банкам позик, зниження податку на додану вартість.

Антиінфляційна політика Китаю: було прийнято антикризовий план, вартістю \$586 млрд. Як і в інших країнах, проводились заходи з поточної підтримки банківської системи і соціального захисту для населення. Для стимулювання підприємницької діяльності країна також надала широкі податкові пільги для підприємств-експортерів [16].

Отже, в умовах інфляції потрібно здійснювати антиінфляційну політику. Основними сферами впливу антиінфляційної політики урядів є грошово-кредитна та бюджетно-податкова політика, підтримка банківської системи, населення, реального сектора економіки. Механізм застосування антиінфляційної політики і набір відповідних інструментів є у кожній з країн, тож визначимо шляхи оптимізації і регулювання інфляційних процесів для України.

В Україні, на відміну від західних країн, інфляційні процеси, зазвичай розгортаються в зростаючих масштабах. Це специфічний тип інфляції, який нелегко піддається забороні і регулюванню. Національна валюта починає знецінюватися по відношенню до товарів, послуг та іноземних валют, які зберігають стабільність своєї купівельної спроможності [17]. Тому в такій ситуації потрібно знайти комплекс підходів і рішень, за допомогою яких можна вирішити цю проблему. Найімовірніше, що найбільшої ефективності можна буде досягти тоді, коли будуть поєднані всі можливі способи боротьби з інфляцією. Тож проаналізувавши динаміку інфляції в Україні, можна визначити такі напрями антиінфляційної політики:

- прийняття рішення щодо переходу до політики монетарного таргетування;
- розробка бюджетної стратегії на середньостроковий період;
- скасування валютних обмежень;
- регулювання притоку та відтоку короткострокового капіталу на валютному ринку;
- поліпшення функціонування валютного ринку;
- зниження відсоткових ставок за депозитами в іноземній валюті, що зменшуватиме стимули для їх доларизації;
- зниження ставок за кредитами в національній валюті з метою підтримки розвитку економіки, що призведе до зростання попиту на кредити в національній валюті;
- застосування протекціоністських заходів для пожвавлення внутрішнього попиту;
- заходи щодо підвищення прозорості діяльності фінансової системи [18].

Висновки

Отже, протягом останніх чотирьох років бачимо в Україні досить високі темпи інфляції. Вагомими чинниками, що призвели до такої ситуації є політична нестабільність у державі та військові дії на Сході країни. Проаналізувавши інфляційну динаміку у 2014-2016 рр. можна стверджувати, що у 2014 р. індекс споживчих цін було зафіксовано на рівні 124,9%, у 2015р. – на рівні 143,3%, а у 2016 р. – на рівні 112,4%. Це означає, що показники інфляції часто змінювалися, але її рівень все ж залишався високим. З початку 2017 року простежується подальший ріст цін, а отже й інфляції. У жовтні 2017 року споживча інфляція уповільнилася до 14,6% р/р, індекс цін збільшився на 1,2%, а базова інфляція становила 8,1%. Через таку ситуацію в країні відбулося чергове послаблення курсу національної грошової одиниці до іноземних валют, загальне підвищення цін та зниження рівня добробуту українців.

За прогнозами МВФ у 2018 р. інфляція в Україні повинна зменшитися і зупинитися на рівні 8,1%, що дозволить українській економіці повернутися до стандартів «довоєнного» періоду. Але абсолютно всі аналітики погоджуються з тим, що такі прогнози інфляції в Україні на 2018 рік є не дуже реалістичними. Звичайно, на фоні 2015 року покращення є очевидним, але до запропонованих прогнозів МВФ ще потрібно «підтягуватися». За даними Національного банку України, одним із головних чинників, який на даний час спричиняє різке зростання інфляції є підвищення цін на комунальні послуги, що, за словами експертів, у свою чергу сприяє росту цін на різноманітні товари на прилавках магазинів, у тому числі і на продукти харчування. Тож, враховуючи рівень інфляції, потрібно пам'ятати про те, що українська економіка все ще перебуває у стані стагнації, отже влада має зробити все можливе задля стабілізації ситуації в країні, оскільки неконтрольоване зростання інфляції може призвести до непередбачуваних наслідків негативного характеру.

Проведене дослідження динаміки та факторів впливу на інфляцію в Україні, дозволило зробити наступні висновки:

- існує багато підходів до визначення інфляції, та загальна її сутність полягає у знеціненні грошей із зростанням цін;
- інфляція є характерною проблемою не лише України, але і багатьох інших держав, яка має різноманітні форми прояву, що можуть залежати від економічної, політичної та соціальної ситуації в країні;
- рівень та динаміку інфляції в економіці можна розрахувати за такими показниками: індекс споживчих цін, темп інфляції, норма інфляції, темпи зростання та приросту інфляції, індекс Пааше, індекс Ласпайреса;
- вихід з кризового стану для економіки будь-якої країни містить багато елементів, але перше – це приборкання інфляції. Ключовим моментом є вирішення питання інфляції, бо це – найважливіша умова для відновлення інвестиційної та виробничої активності;
- у кожній країні є свої методи запобігання, стримання і вирішення інфляції, але найефективніший спосіб покращення ситуації – це комплексне впровадження заходів антиінфляційного регулювання;
- інфляція негативно впливає на суспільство в цілому, погіршує економічне становище, знижує реальні доходи і рівень життя, знецінює заощадження громадян. Тобто інфляційні процеси призводять до такого загострення економічних та соціальних суперечностей, що держава починає вживати заходів для подолання інфляції та стабілізації грошового обігу;
- антиінфляційна політика – це комплекс відповідних заходів державного регулювання економіки, спрямованих на боротьбу з інфляцією;
- в Україні значну роль у формуванні інфляції відіграє політичний стан країни. Популярні методи, які використовують політики задля своєї вигоди, прихильності народу, ведуть не тільки до прискорення темпів інфляції, але й до загального пригнічення економічного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Завадський Й. С. Економічний словник / Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич . – К. : Кондор, 2006. – 356 с.
2. Мельник О. М. Інфляція: теорія і практика регулювання / О. М. Мельник. – К.: Знання, 1999. – 291с.
3. Панчишин С. Л. Макроекономіка : курс лекцій та вправи / С. Л. Панчишин – К.: Либідь, 2002. – 616 с.
4. Озель М. Інфляція як один з основних показників макроекономіки / М. Озель // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 7. – С. 10 – 12.
5. Костирко Л. А. Стратегія фінансово-економічної діяльності господарюючого суб'єкта : методологія і організація / Л. А. Костирко – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2002. – 560 с.
6. Основи економічної теорії: навч. посібник / Г. Н. Климко, Л. О. Каніщенко, В. М. Пригода, А. А. Чухно. – К.: Вища школа, 1999. – 743 с.
7. Геєць В. М. Перехідна економіка: підручник. / В. М. Геєць – К.: Вища школа, 2003. – 591 с.
8. Круш П. В. Макроекономіка : навч. посібник / П. В. Круш, С. О. Тульчинська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.
9. Типи та види інфляції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lubbook.org/book_96nflja.html
10. Некрасова Л. А. Сучасний стан та особливості регулювання інфляції в Україні/ Л. А. Некрасова, Е. Р. Белицкая// Молодий вчений: № 5 (08) травень, 2014. – С. 2 – 6.
11. Петрик О. Визначення оптимального рівня інфляції для України / О. Петрик, С. Ніколайчук // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 6. – С. 10–22.
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

13. Інфляційний звіт Національного банку України за вересень 2015 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. — Режим доступу : <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=22249640>.
14. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://oda.zt.gov.ua/na-zhitomirshhini-zafiksovano-najnizhchij-indeks-spozhivchix-czin.-rezultati-monitoringu.html>
15. Відякіна, М. Сучасна світова фінансова криза в деструктивних вимірах інвестиційного прагматизму [Текст] / М. Відякіна, Н. Резнікова // Вісник Національного банку України. –2010. – №5. – С. 22-27
16. Мамалуй О. Економічні кризи: сутність, види та шляхи подолання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/>
17. Петрик О.І. Незалежність центрального банку як ключова передумова успішної реалізації режиму інфляційного таргетування [Електронний ресурс] / О.І.Петрик, К.К. Мельник // Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України. – 2011. – № 26. – С. 16-18. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/pprbsu/texts/
18. Базелюк О. О, Кубай О. Г. Антиінфляційне регулювання економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nauka.com/10.doc.htm>